

Ταξινομήθηκαν πρόσφατα και είναι διαθέσιμα στους μελετητές της ΕΒΕ δύο ενδιαφέροντα ιδιωτικά αρχεία που δωρήθηκαν από τους κληρονόμους των δημιουργών τους μαζί με αντίστοιχες οικογενειακές βιβλιοθήκες: Το αρχείο του Δημητρίου Σ. Ψύχα και των παιδιών του (Αικατερίνης, Άγι και Ιδομενέα) και το αρχείο του πρωτεργάτη της ελληνικής μαρξιστικής ιστοριογραφίας Γιάν(ν)η Κορδάτου (1891-1961).

A. Αρχείο Ψύχα (Ψχ)

Το καλοκαίρι του 2020 ο κ. Μάριος Ψύχας πρόσφερε στην ΕΒΕ 130 αξιόλογα ελληνικά, λατινικά, γαλλικά, ιταλικά και αγγλικά βιβλία του 16ου-19ου αι., που ήταν κληρονομιά των προπατόρων του. Μεταξύ τους είχε περιλάβει μερικά σημειωματάρια ή τετράδια του παππού του Ιδομενέα Ψύχα (1875-1956), δικηγόρου και ερασιτέχνη ποιητή, που έζησε για δεκαετίες στην Αίγυπτο. Η ανταπόκριση του Τμήματος Χειρογράφων ενθάρρυνε το δωρητή να προσφέρει κι άλλο υλικό του οικογενειακού αρχείου του, και ιδίως 750 επιστολές από το 1858 ως το 1952, 63 φωτογραφίες (μερικές είναι των πρωτοπόρων Ελλήνων φωτογράφων Π. Μωραΐτη, Ξ. Βάθη και Σ. Βενιού), καρτ-ποστάλ από την Πόλη των αρχών του 20ου αι., φιλολογικά κατάλοιπα του Ιδομενέα, κυκλαδίτικα έγγραφα της Τουρκοκρατίας, διάφορα άλλα ενθύμια και το γεμάτο εκπλήξεις χειρόγραφο ιστορικό «περί της οικογενείας των εξ Άργους Ψύχα», έργο του πατέρα του Ιδομενέα Δημητρίου Ψύχα (1837-1909). Χρειάστηκαν μήνες ώσπου να ταξινομηθεί και να καταγραφεί σωστά όλο αυτό το υλικό. Μέσα από το αρχείο ζωντανεύουν μορφές που θυμίζουν μυθιστορήματα: Ο γενάρχης της οικογένειας Σωτήριος Ψύχας, μισθοφόρος του Μεχμέτ Αλή και ύστερα του Ιμπραήμ στην πολιορκία του Μεσολογγίου, που παντρεύεται στην Πάτρα μια Τουρκάλα της Τριπολιτσάς, και τελικά φανερώνεται πάλι στην Αργίτιστα μάνα του σαν άλλος Οδυσσέας· ο γιος του Δημήτριος που παίρνει τα όπλα κατά του Όθωνα στο κίνημα του Ναυπλίου (1862) και μετά αρπάζει από τη Νάξο την κόρη του άρχοντα Δομένικου Βαρότση (έχει διασωθεί η ερωτική τους αλληλογραφία)· ο δεσπότης θα καταπραΰνει την οργή του πεθερού, αλλά ο γαμπρός δυσκολεύεται να σταδιοδρομήσει στο Δημόσιο, γιατί αν και συγγενής του Κουμουندούρου, δίνει την εντύπωση πως φέρεται σαν οπαδός του Βούλγαρη... Πλάι του κάποτε ο αδερφός του Νικόλαος, στρατιωτικός και αντάρτης στην Κρήτη (1867), αρειμάνιος με τη γενειάδα του στο συριανό φωτογραφείο του Βενιού. Πιο ύστερα, στην Αθήνα, οι φοιτητικές και κοσμικές παρέες του Ιδομενέα με επίδοξους καλλιτέχνες και ποιητές (όπως ο παντοτινά απένταρος Μαρτζώκης), η φυγή στο Κάιρο και ο κρυφός του γάμος με τη

Γερμανίδα Αμάντα Μάντσκε, τα βάσανα της ξενιτιάς και η ζέστη της Αιγύπτου, τα σχέδια με τον αδερφό του Άγι για καριέρα στη Γαλλία, που όπως και άλλα πολλά θα τη σταματήσει ο πόλεμος.

Σύντομη περιγραφή του αρχείου έχει αναρτηθεί από τα ΓΑΚ στην ιστοσελίδα του [Εθνικού Ευρετηρίου Αρχείων](#). Το Τμήμα Χειρογράφων διαθέτει επίσης εξασέλιδο κατάλογο του αρχείου, πλουτισμένο με την αναλυτική καταγραφή 19 εγγράφων της Τουρκοκρατίας, μερική αποδελτίωση διαφόρων αρχειακών σημειώσεων από τα βιβλία της δωρεάς, και γενεαλογικά δέντρα της οικογένειας.

B. Αρχείο Κορδάτου (Ψ 68)

Το φθινόπωρο του 2020 η εγγονή του Γιάνη Κορδάτου Κάτια Μπαράκου χάρισε στην ΕΒΕ χίλια περίπου βιβλία από τη βιβλιοθήκη του. Η καταγραφή αυτής της βιβλιοσυλλογής (όπως και της προηγούμενης) έχει ανατεθεί στον συνάδελφο Αντρέα Βυριδή.

Εκτός από τα βιβλία η δωρεά περιείχε και φακέλους με αποκόμματα από άρθρα και συνεντεύξεις του Κορδάτου σε εφημερίδες ή περιοδικά της Αθήνας, του Βόλου, του Καΐρου κ.ά. Βρέθηκαν επίσης μεταξύ τους έγγραφα προσωπικά, σημειώσεις και φωτογραφίες, 56 γράμματα προς τον Κορδάτο από διάφορες προσωπικότητες (1926-1961), χειρόγραφο εγκόλπιο μαρξιστικής Πολιτικής Οικονομίας (1945) και ένα μικρό «μεταθανάτιο αρχείο» με νεκρολογίες, συλλυπητήρια τηλεγραφήματα κλπ. Στη συνέχεια η δωρήτρια πρόσθεσε άλλα 7 μεταπολεμικά χειρόγραφα με ομιλίες του Κορδάτου για το '21, για τις σχέσεις της Ρωσίας και της Ρουμανίας με τους Έλληνες, για τους αγώνες της Κύπρου κ.ά. Όλα αυτά κρίθηκε εύλογο να ταξινομηθούν χωριστά σε δύο αρχειακά κουτιά ως «αρχείο Κορδάτου» και να συνταχθεί δισέλιδος συνοπτικός κατάλογος. Μέσα στα υπόλοιπα ενθύμια θα διακρίναμε τα στρατολογικά του έγγραφα, το κομματικό του βιβλιάριο από το ΣΕΚΕ (ΚΚΕ), μια φωτογραφία με αφιέρωση του Α. Μπεναρόγια από τη φυλακή του Βόλου (1921), δημοσιογραφική ταυτότητα κλπ. Οι 56 επιστολές έχουν μεγάλη ποικιλία: Γράφουν στον Κορδάτο ιστορικοί (Ε. Κυριακίδης), λογοτέχνες (Π. Βλαστός), νομικοί (Κ. Τριανταφυλλόπουλος), παιδαγωγοί (Μ. Κουντουράς) και πολιτικοί κρατούμενοι (Σ. Ιβανούδης), αλλά και άνθρωποι που στρατεύθηκαν ύστερα σε πολιτικούς χώρους διαμετρικά αντίθετους με τον αριστερό ιστοριογράφο (Π. Πιπινέλης, Σ. Μαρκεζίνης). Σύντομη περιγραφή του αρχείου υπάρχει επίσης στο [Εθνικό Ευρετήριο Αρχείων](#). Στη βιογραφία του Κορδάτου που ετοιμάζει ο ιστορικός κ. Βαγγέλης

Καραμανωλάκης αξιοποιούνται ήδη αρκετά τεκμήρια του αρχείου της ΕΒΕ, όπως και άλλα κατάλοιπα του Κορδάτου που διατηρούνται στο Βόλο.

Μιχάλης Κοκολάκης
Ιστορικός